

Asia: Julkisen talouden suunnitelma 2026-2029

Viite: VNS 2/2025 vp

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:n lausunto Julkisen talouden suunnitelmasta 2026-2029

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi (JTS) vuosille 2026-2029. Yksi suunnitelman keskeinen tavoite on talouskasvun edellytysten vahvistaminen. Yliopistoissa syntyvä korkein osaaminen, tiede ja taide uudistavat yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää. Tutkimus, koulutus ja sivistys synnyttävät hyvinvointia, vahvistavat luottamusta ja auttavat selviytymään kriiseistä.

JTS:n taloudelliset vaikutukset yliopistoihin

JTS:ssä esitetään yhtäältä tutkimus- ja kehittämis (T&K) -lisärahoituksen kohdentamisesta yliopistojen tutkimustoimintaan ja aloituspaikkoihin ja toisaalta yliopistojen perusrahoituksen leikkaamisesta. **Lisäysten ja leikkausten yhteisvaikutus on yliopistojen rahoitusta pienentävä.**

	2026	2027	2028 -->
Vuoden 2024 riihileikkaukset	- 35 800 000 €	- 35 800 000 €	- 35 800 000 €
Uudet leikkaukset (arvio)	- 20 400 000 €	- 13 600 000 €	- 10 200 000 €
Pysyvä lisäys aloituspaikkoihin (arvio)	2 600 000 €	2 600 000 €	2 600 000 €
T&K-lisärahoitus	20 000 000 €	39 000 000 €	39 000 000 €
Vaikutus yhteensä	- 33 600 000 €	- 7 800 000 €	- 4 400 000 €

Kehysriihitiedotteessa hallitus ilmaisee sitoutumisensa ”nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta kohti 50 prosenttia ikäluokasta hallitusohjelman mukaisesti”. **JTS:ään kirjatulla päätöksillä ei kuitenkaan ole koulutustasoa nostavaa vaikutusta, vaan leikkausten voi ennakoida joko vähentävän koulutettavien määrää tai vähentävän opiskelijan saamaa opetusta, ohjausta ja tukea.** Yliopistojen perusrahoitusta käytetään nimensä mukaisesti yliopistojen perustoimintaan. Sillä koulutetaan nuoria ja tutkitaan. Rahoituksesta 60-70 % on henkilöstömenoja.

T&K-rahoituksen kohdentaminen yliopistoille parlamentaarisen T&K-työryhmän linjauksen mukaisesti on positiivinen asia. Myös Suomen Akatemian valtuuksien nostaminen 527 miljoonaan euroon 2026 ja edelleen 587 miljoonaan euroon vuonna 2027 on hyvä uutinen. Se tukee yliopistoissa tehtävää uutta luovaa tieteen eturintamassa kulkevaa tutkimusta, joka on välttämätöntä Suomen kilpailukyvyllä.

Samanaikaiset yliopistojen perusrahoituksen leikkaukset kuitenkin heikentävät T&K-panostusten vaikuttavuutta, sillä yliopistot toimivat kokonaisuutena: opetus perustuu tutkimukseen ja akateeminen henkilöstö sekä tutkii että opettaa. Kun samaan aikaan

leikataan ja lisätään aloituspaikkoja, liudentuu resurssi luoda uutta ja innovoida siihen suunnatulla lisärahoituksella. Kilpailtu T&K-rahoitus edellyttää yliopistoilta myös lisää omien resurssien kohdentamista. Kilpaillun rahoituksen saamisen ehtona on useimmissa tapauksissa osallistuminen rahoitukseen omalla kohdennuksella rahoitettavalle hankkeelle.

Unifi muistuttaa myös, että **T&K-lisärahoitus on tarkoitettu** Tilastokeskuksen määritelmän mukaiseen **T&K-toimintaan, eikä sitä voi käyttää koulutukseen.**

Suomalaiset yliopistot toimivat kansainvälisesti vertaillen erittäin tehokkaasti. Vuonna 2020 tehdyn 50:n maan korkeakoulujärjestelmiä vertailevan Universitas21-selvityksen mukaan Suomen järjestelmä on maiden talouden kokoon ja kehitykseen suhteutettuna sijalla 1. Unifi muistuttaa 2010-luvulla tehdyistä leikkauksista ja indeksijäädytyksistä, joiden myötä Suomi on takamatkalla verrokkimaihin nähden. Opiskelijamääriin suhteutettu korkeakoulujen rahoitus on Suomessa n. 20-30 % matalampi kuin Ruotsissa, Tanskassa tai Norjassa.

Huomioita kehysriihen muista yliopistoja koskevista linjauksista

JTS:n rahoituslinjausten lisäksi kehysriihimerkinnöissä on mainittu isoja toiminnallisia korkeakouluihin vaikuttavia muutoksia, kuten tutkinnon suorittaminen avoimessa yliopistossa ja opintotieteilin ilman opintopaikkaa jääneille. Hallitus on kertonut aloittavansa muutosten valmistelun. Toimien toteuttavuudesta, rahoituksesta ja vaikutuksista ei ole vielä arvioita. Valmistelu on tehtävä huolellisesti ja tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen kanssa ennen etenemistä pidemmälle.

Koulutus- ja osaamistason nostamiseksi yliopistojen koulutuskapasiteettia on vahvistettava pitkäjänteisesti

Suomi on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita koulutustason nostoon ja T&K-toiminnan kiihdyttämiseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan pitkäjänteistä ja systemaattista työtä. T&K-toiminnan osalta sellainen on käynnissä, mutta koulutustason nostaminen on jo pitkän aikaa tapahtunut pistemäisesti ja vailla sanottavaa vaikutusta.

Yksilön kannalta parempi koulutustaso on yhteydessä moneen positiiviseen asiaan: pidemmät elinvuodet, korkeampi palkkataso, vähäisempi työttömyys, parempi koettu terveys ja hyvinvointi. Nämä indikoivat etuja myös yhteiskunnalle: parempi työn tuottavuus, suurempi verokertymä ja pienemmät sote- ja työllisyysmenot. Vaikka vaikutukset eivät ole kaikissa tapauksissa näin suoraviivaisia, on koulutuksen yhteys niihin niin vahva, että koulutustason nostaminen ansaitsee kiireisen huomion. **Unifi esittää, että koulutus- ja osaamistason nostamiseksi laaditaan laajapohjainen hallituskaudet ylittävä, pitkäjänteinen suunnitelma**, joka hyväksytään parlamentaarisesti ja jolla sitoudutaan vahvistamaan pysyvästi koulutuksen rahoitusta ja resursseja.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja